

DỰ THẢO NGHỊ ĐỊNH VỀ SÀN GIAO DỊCH CÁC-BON TRONG NƯỚC: QUY ĐỊNH MỚI ĐÁNG CHÚ Ý

TRẦN HẢI LONG

Trong nỗ lực thực hiện các cam kết quốc tế về biến đổi khí hậu, đặc biệt là mục tiêu đạt mức phát thải ròng bằng "0" vào năm 2050, Việt Nam đang từng bước xây dựng và hoàn thiện khung pháp lý cho thị trường các-bon trong nước. Nền tảng pháp lý ban đầu đã được thiết lập thông qua Luật Bảo vệ môi trường năm 2020, trong đó Điều 139 quy định về việc tổ chức và phát triển thị trường các-bon. Tiếp đó, các quy định sơ bộ về thị trường các-bon đã được hướng dẫn tại Nghị định số 06/2022/NĐ-CP quy định về Giảm nhẹ phát thải khí nhà kính và bảo vệ tầng ô-dôn. Để cụ thể hóa lộ trình phát triển thị trường các-bon, Thủ tướng Chính phủ đã ban hành Quyết định số 232/QĐ-TTg ngày 24/01/2025 phê duyệt Đề án phát triển thị trường các-bon tại Việt Nam. Trên cơ sở các văn bản pháp lý nền tảng này, Bộ Tài Chính (**BTC**) đã soạn thảo Dự thảo Nghị định về Sàn giao dịch các-bon trong nước (**Dự thảo Nghị định**) với các nội dung nổi bật liên quan đến sàn giao dịch các-bon như sau:

Thứ nhất, về hàng hóa giao dịch, trên cơ sở phù hợp với quy định trong Luật Bảo vệ môi trường 2020, Nghị định 06/2022/NĐ-CP và Quyết định 232/QĐ-TTg, Dự thảo Nghị định quy loại 02 (hai) loại hàng hóa được phép giao dịch trên thị trường các-bon, bao gồm:

(i) Hạn ngạch phát thải khí nhà kính (Hạn ngạch). Theo Luật Bảo vệ môi trường 2020, Hạn ngạch là "lượng khí nhà kính của quốc gia, tổ chức, cá nhân được phép phát thải trong một khoảng thời gian xác định, được tính theo tấn khí carbon dioxide (CO₂) hoặc tấn khí carbon dioxide (CO₂) tương đương".

(ii) Tín chỉ các-bon (là "chứng nhận có thể giao dịch thương mại và thể hiện quyền phát thải một tấn khí carbon dioxide (CO₂) hoặc một tấn khí carbon dioxide (CO₂) tương đương"), bao gồm:

- Tín chỉ các-bon thu được từ chương trình, dự án theo cơ chế trao đổi, bù trừ Tín chỉ các-bon trong nước theo quy định của pháp luật;
- Tín chỉ các-bon thu được từ chương trình, dự án theo cơ chế trao đổi, bù trừ Tín chỉ các-bon quốc tế, dự kiến bao gồm Tín chỉ các-bon thu được từ Cơ chế phát triển sạch (CDM), Tín chỉ các-bon thu được theo Cơ chế theo Điều 6, Thỏa thuận Paris...

Để đảm bảo tính hợp lệ của hàng hóa trên sàn, tính thống nhất của dữ liệu sở hữu phục vụ cho việc giao dịch, lưu ký và thanh toán giao dịch, Dự thảo Nghị định yêu cầu hai loại hàng hóa trên phải được Bộ Nông nghiệp và Môi trường (**BNNMT**) xác nhận và ghi nhận trên Hệ thống đăng ký quốc gia trước khi Sở Giao dịch chứng khoán Hà Nội (**HNX**) đưa vào hệ thống giao dịch các-bon. Bên cạnh đó, BTC cũng đề xuất quy định đưa Hạn ngạch, Tín chỉ các-bon ra khỏi hệ thống giao dịch các-bon trong các trường hợp cụ thể sau:

- Các hàng hóa này đáo hạn (hết hiệu lực);
- Các trường hợp khác theo quy định của BNNMT (ví dụ như trường hợp các khu rừng của các dự án được cấp Tín chỉ các-bon bị cháy, các tổ chức tự nguyện sử dụng các Tín chỉ các-bon để bù trừ với lượng khí phát thải,...).

Thứ hai, về chủ thể tham gia giao dịch: Dự thảo Nghị định quy định cụ thể các đối tượng được tham gia giao dịch trên sàn giao dịch các-bon, tùy thuộc vào loại hàng hóa trên cơ sở kế thừa và chi tiết hóa các đối tượng đã được nêu tại Điều 16 Nghị định 06/2022/NĐ-CP, cụ thể:

(i) Đối với Hạn ngạch: Các cơ sở thuộc Danh mục lĩnh vực, cơ sở phát thải khí nhà kính phải thực hiện kiểm kê khí nhà kính do Thủ tướng Chính phủ ban hành được phân bổ Hạn ngạch.

(ii) Đối với Tín chỉ các-bon:

- Các cơ sở thuộc Danh mục lĩnh vực, cơ sở phát thải khí nhà kính phải thực hiện kiểm kê khí nhà kính do Thủ tướng Chính phủ ban hành được phân bổ Hạn ngạch.
- Tổ chức thực hiện chương trình, dự án theo cơ chế trao đổi, bù trừ Tín chỉ các-bon trong nước hoặc thực hiện chương trình, dự án theo cơ chế trao đổi, bù trừ Tín chỉ các-bon quốc tế phù hợp với quy định của pháp luật và điều ước quốc tế mà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam là thành viên.
- Tổ chức và cá nhân đủ điều kiện tham gia hoạt động đầu tư, kinh doanh Tín chỉ các-bon theo quy định của pháp luật về môi trường.

Thứ ba, về hệ thống tổ chức, quản lý, vận hành để phục vụ hoạt động của sàn giao dịch các-bon trong nước: Dự thảo Nghị định phác thảo một cấu trúc vận hành thị trường các-bon dựa trên ba hệ thống chính, với sự phân công trách nhiệm tương đối rõ ràng cho các cơ quan, tổ chức liên quan, đặt nền tảng quan trọng để Việt Nam

xây dựng một thị trường bền vững, minh bạch và hiệu quả, bao gồm:

(i) Hệ thống đăng ký quốc gia về Hạn ngạch và Tín chỉ các-bon là hệ thống của BNNMT quản lý, vận hành để phục vụ việc quản lý, vận hành, cập nhật, khai thác thông tin Hạn ngạch, Tín chỉ các-bon; xử lý các hoạt động vay mượn, nộp trả, chuyển giao, bù trừ Hạn ngạch.

(ii) Hệ thống giao dịch các-bon: là hệ thống cơ sở vật chất, hạ tầng kỹ thuật, công nghệ do HNX tổ chức, vận hành để tổ chức giao dịch Hạn ngạch và Tín chỉ các-bon.

(iii) Hệ thống thanh toán giao dịch các-bon: là hệ thống cơ sở vật chất, hạ tầng kỹ thuật, công nghệ do Tổng công ty Lưu ký và Bù trừ chứng khoán Việt Nam (**VSD**), ngân hàng thanh toán tổ chức, vận hành để tổ chức thanh toán cho giao dịch Hạn ngạch và Tín chỉ các-bon.

Thứ tư, về việc thực hiện giao dịch Hạn ngạch và Tín chỉ các-bon của chủ thể tham gia giao dịch:

- Theo Dự thảo Nghị định, Hạn ngạch và Tín chỉ các-bon cần phải được lưu ký tập trung tại VSD **trước khi** giao dịch trên sàn giao dịch các-bon trong nước. Các chủ thể giao dịch không thực hiện lưu ký trực tiếp với VSD mà sẽ mở tài khoản lưu ký, lưu ký Hạn ngạch, Tín chỉ các-bon tại các Thành viên lưu ký (các công ty chứng khoán được VSD chấp thuận trở thành Thành viên lưu ký). VSD sẽ nhận lưu ký từ các Thành viên lưu ký. Ngoài ra, các chủ thể giao dịch có thể yêu cầu thực hiện các công việc khác như rút/chuyển khoản Hạn ngạch, Tín chỉ các-bon.
- Để thực hiện giao dịch Hạn ngạch và Tín chỉ các-bon, các chủ thể tham gia giao dịch phải mở tài khoản giao dịch tại Thành viên giao dịch (công ty chứng khoán được HNX chấp thuận) để thực hiện giao dịch Hạn ngạch và Tín chỉ các-bon.
- Giao dịch được theo phương thức thỏa thuận trên hệ thống giao dịch các-bon theo nguyên tắc các bên tham gia giao dịch tự thỏa thuận, thống nhất các nội dung giao dịch. Phương thức giao dịch thỏa thuận bao gồm hai hình thức:
 1. **Thỏa thuận điện tử** là hình thức giao dịch trong đó chủ thể giao dịch nhập lệnh chào mua, chào bán với cam kết chắc chắn vào hệ thống hoặc lựa chọn các lệnh đối ứng phù hợp đã được nhập vào hệ thống để thực hiện giao dịch;
 2. **Thỏa thuận thông thường** là hình thức giao dịch trong đó bên mua và bên bán tự thỏa thuận với nhau về các điều kiện giao dịch từ trước và báo cáo kết quả vào hệ thống giao dịch các-bon để xác lập giao dịch.
- Về thanh toán giao dịch: Dự thảo Nghị định quy định các giao dịch trên sàn giao dịch các-bon sẽ được thanh toán thông qua hệ thống thanh toán giao dịch các-bon do VSD và các ngân hàng thanh toán vận hành. Phương thức thanh toán được áp dụng là

thanh toán tức thời theo từng giao dịch. Điều này có nghĩa là việc thanh toán tiền và chuyển giao Hạn ngạch, Tín chỉ các-bon diễn ra gần như đồng thời ngay sau khi giao dịch được xác nhận. Một điểm quan trọng cần lưu ý là Dự thảo Nghị định nêu rõ việc không áp dụng cơ chế đối tác bù trừ trung tâm cho các giao dịch này. VSD sẽ ban hành Quy chế thanh toán chi tiết để hướng dẫn cụ thể.

- Giá dịch vụ trên thị trường giao dịch các-bon áp dụng tại VSD và HNX được Bộ trưởng BTC quy định.

Với những quy định mới mang tính đột phá, Dự thảo Nghị định đã bước đầu thiết lập cơ sở pháp lý vững chắc cho công tác quản lý và hoạt động giao dịch Tín chỉ các-bon, đồng thời thể hiện sự tiệm cận với xu thế toàn cầu trong việc giảm phát thải khí nhà kính, góp phần hiện thực hóa mục tiêu phát triển bền vững của Việt Nam. Hiện nay, Dự thảo Nghị định đang trong quá trình lấy ý kiến đóng góp từ các cơ quan nhà nước có thẩm quyền, tổ chức, doanh nghiệp và cá nhân có liên quan, và dự kiến sẽ được hoàn thiện để ban hành, đưa vào áp dụng kể từ ngày 01/6/2025. Do vậy, các doanh nghiệp, tổ chức và cá nhân cần chủ động theo dõi sát tiến trình xây dựng và hoàn thiện Dự thảo để chủ động tham gia hiệu quả vào thị trường giao dịch Tín chỉ các-bon ngay khi Nghị định chính thức có hiệu lực thi hành.